

Jerzy Adamczyk

Przystąpienie do sakramentu pokuty i Najświętszej Eucharystii warunkiem owocnego przyjęcia sakramentu małżeństwa

Ius Matrimoniale 14 (20), 39-59

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Ks. Jerzy Adamczyk

**PRYZYSTAPIENIE DO SAKRAMENTU POKUTY
I NAJŚWIĘTSZEJ EUCHARYSTII WARUNKIEM
OWOCNEGO PRZYJĘCIA
SAKRAMENTU MAŁŻEŃSTWA****Wstęp**

Chociaż każdemu małżeństwu należy przyznać charakter sakralny z tego względu, że jest ono instytucją prawa naturalnego, którego pryncypalną sprawcą jest wola Boga, który też pierwszych rodziców złączył węzłem małżeńskim, to tego rodzaju sakralność małżeństwa nie mogła być jednak źródłem łaski nadprzyrodzonej. Źródłem tym stało się dopiero małżeństwo sakramentalne Nowego Testamentu, które „zostało między ochrzczoneymi podniesione przez Chrystusa Pana do godności sakramentu” (kan. 1055 § 1)¹.

Małżeństwo (podobnie jak pozostałe sakramenty) jest działaniem bosko-ludzkim, dlatego u osób je przyjmujących nieodzowna jest postawa rozumnej i dobrowolnej otwartości na ofiarowane dary Boże, aby przyjąć ten sakrament wraz z jego dobrodziejstwami. Niezbędna jest więc u kontrahentów pewna dyspozycja do przyjęcia ofiarowanej im łaski. Polega zaś ona przede wszystkim na stanie łaski uświęcającej i synostwa Bożego, gdyż małżeństwo należy do tzw. sakramentów „żywych”².

Stąd ustawodawca kodeksowy wskazując na doniosłość odpowiedniej dyspozycji do przyjęcia sakramentu małżeństwa, postanawia: „Aby przyjąć owocnie sakrament małżeństwa, usilnie zaleca się, ażeby nupturienti przystąpili do sakramentu pokuty i Najświętszej Eucharystii” (kan. 1065 § 2). Jest to zupełnie zrozumiałe, gdyż

¹ Por. T. Pawluk, *Prawo małżeńskie. Prawo Kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II*, t. 3, Olsztyn 1984, s. 23; J. Bañares, *Komentarz do kan. 1055-1062*, [w:] *Comentario exegético al Código de Derecho Canónico*, pod red. A. Marzoa, J. Miras, R. Rodríguez-Ocaña, t. 3, cz. II, wyd. 3, Pamplona 2002, s. 1036.

² Por. B. Testa, *Sakramenty Kościoła*, Poznań 1998, s. 65-66.

owocność nadprzyrodzona stanie się udziałem nowożeńców wtedy, gdy przyjmują ten sakrament w stanie łaski uświęcającej, czyli gdy są wolni od grzechu ciężkiego. Bowiem łaskę uświęcającą przywraca lub pomnaża sakrament pokuty, a potęguje ją Komunia święta³.

Celem niniejszego opracowania jest ukazanie ścisłego związku między sakramentami pokuty i Eucharystii a owocnym przyjęciem sakramentu małżeństwa, oraz ukazanie troski ustawodawców kościelnych o godną i owocną celebrację zaślubin, a co za tym idzie, o otrzymanie przez nupturientów pełni sakramentalnej łaski małżeństwa.

Kwestia ta zasługuje na głębsze potraktowanie, gdyż problematyka ta poruszana jest w zasadzie tylko w komentarzach do prawa małżeńskiego i siłą rzeczy traktowana skrótowo⁴.

1. Związek sakramentu pokuty i Eucharystii z celebracją sakramentu małżeństwa

Kościół od początku głosił, że zorganizowana forma życia rodzinnego oparta na małżeństwie monogamicznym istnieje od chwili pojawienia się pierwszych ludzi⁵.

Bóg kierując się zamysłem przedłużenia rodzaju ludzkiego i zachowania społeczeństwa, przekazał człowiekowi w akcie stworzenia pragnienie założenia rodziny. Skłonność ta ujawnia się w naturalnej zdolności i inklinacji mężczyzny i kobiety do rodzenia potomstwa. Celu zamierzonego przez Boga, do którego realizacji został dopuszczony człowiek, nie da się należycie osiągnąć poza małżeństwem i rodziną. Nie wystarczy bowiem potomstwo tylko zrodzić, lecz trzeba je ponadto odpowiednio wychować, co jest możliwe tylko w rodzinie opartej na trwałej instytucji małżeństwa⁶. Tak więc małżeństwo jawi się jako instytucja, której autorem jest Bóg, twórca natury

³ Por. W. Góralski, *Małżeństwo, [w:] Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 roku*, t. 3, Lublin 1986, s. 226; tenże, *Kościelne prawo małżeńskie*, Warszawa 2006, s. 79-80.

⁴ Należy poczynić oczywiste zastrzeżenie, że w niniejszym artykule będzie się mówić o właściwej dyspozycji kontrahentów w chwili zawierania małżeństwa, czyli że poniższe rozważania postrzegają małżeństwo *in fieri*, tj. w momencie, gdy się ono staje poprzez zgodę małżeńską. Stąd nie będzie poruszana problematyka przyjmowania pokuty i Eucharystii w czasie po ślubie, choć oczywiście przyjmowanie tych sakramentów przez małżonków nie podlega dyskusji.

⁵ Por. J. Bañares, *Komentarz do kan. 1055-1062*, s. 1037.

⁶ Por. T. Pawluk, *Prawo małżeńskie*, s. 21-22; J. Agar, *A handbook on Canon Law*, Roma 1999, s. 154.

ludzkiej. W Piśmie Świętym czytamy: „Stworzył więc Bóg człowieka na swój obraz, na obraz Boży go stworzył: stworzył mężczyznę i niewiastę. Po czym Bóg im błogosławił, mówiąc do nich: Bądźcie płodni i rozmnażajcie się, abyście zaludnili ziemię i uczynili ją sobie poddaną... Potem Jahwe Bóg rzekł: Nie jest dobrze, żeby mężczyzna był sam; uczynię mu zatem odpowiednią dla niego pomoc... Po czym Jahwe Bóg z żebra, które wyjął z mężczyzny, zbudował niewiastę. A gdy ją przyprowadził do mężczyzny, mężczyzna powiedział: Ta dopiero jest kością z moich kości i ciałem z mego ciała!... Dlatego to mężczyzna opuszcza ojca swego i matkę swoją i łączy się ze swą żoną tak ściśle, że stają się jednym ciałem” (Rdz 1, 27-28; 2, 18; 2, 23-24).

Sobór Watykański II przypomina, że „Głęboka wspólnota życia i miłości małżeńskiej, ustanowiona i wyposażona w prawa przez Stwórcę, powstaje na mocy przymierza małżeńskiego, czyli nieodwołalnej zgody osobowej. (...) To sam Bóg jest twórcą małżeństwa wyposażonego w różne dobra i cele”⁷. Podobnie stwierdza Jan Paweł II: „Instytucja małżeństwa nie jest wynikiem jakiejś niesłużącej ingerencji społeczeństwa czy władzy, ani zewnętrznym narzuconiem jakiejś formy, ale stanowi wymóg wewnętrzny przymierza miłości małżeńskiej, które potwierdza się publicznie jako jedyne i wyłączone, dla dochowania w ten sposób pełnej wierności wobec zamysłu Boga Stwórcy”⁸ oraz „zamierzone przez Boga w akcie stwórczym małżeństwo i rodzina są wewnętrznie skierowane do urzeczywistniania się w Chrystusie i potrzebują Jego łaski dla uzdrowienia z ran grzechu i nawiązania do «początku», czyli do pełnego poznania i całkowitego wypełnienia zamysłu Bożego”⁹.

Swoją pełną godność uzyskało małżeństwo, gdy Chrystus Pan podniósł przymierze małżeńskie do godności sakramentu¹⁰. O sakramentalności małżeństwa traktuje przepis kan. 1055 § 1: „Małżeńskie przymierze, przez które mężczyzna i kobieta tworzą ze sobą wspólnie

⁷ Sobór Watykański II, Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym *Gaudium et spes*, nr 48, [w:] *Sobór Watykański II. Konstytucje, dekryty, deklaracje. Tekst polski. Nowe tłumaczenie*, Poznań 2002, s. 526-606 (odtąd: KDK).

⁸ Jan Paweł II, Adhortacja apostolska *Familiaris consortio*, (22 listopada 1981), nr 11, „Acta Apostolicae Sedis” 74 (1982) s. 81-191, tekst polski: Adhortacja apostolska Ojca Świętego Jana Pawła II do biskupów, kapłanów i wiernych całego Kościoła katolickiego o zadaniach rodziny chrześcijańskiej w świecie współczesnym, Częstochowa 1988 (odtąd: FC).

⁹ Tamże, nr 3; por. *Katechizm Kościoła Katolickiego*, nr 371-372, Poznań 1994 (odtąd: KKK).

¹⁰ KKK, nr 1601; por. J. Bañares, Komentarz do kan. 1055-1062, s. 1036.

tę całego życia, skierowaną ze swej natury do dobra małżonków oraz do zrodzenia i wychowania potomstwa, zostało między ochrzczonymi podniesione przez Chrystusa Pana do godności sakramentu”. Z tej racji, dodaje następnie prawodawca w kolejnym paragrafie tego kanonu, między ochrzczonymi nie może istnieć ważna umowa małżeńska, która tym samym nie byłaby sakramentem¹¹. Także w kan. 1056 obowiązujący kodeks potwierdza godność sakramentalną małżeństwa: „Istotnymi przymiotami małżeństwa są jedność i nierozdzielność, które w małżeństwie chrześcijańskim nabierają szczególnej mocy z racji sakramentu”¹².

Nauka Kościoła o sakramentalności małżeństwa jest oparta na Objawieniu. Chrystus okazał szacunek dla małżeństwa przez swoją obecność na weselu w Kanie Galilejskiej (por. J 2, 1-12). Zwrócił też uwagę na konieczność oczyszczenia instytucji małżeństwa z różnych naleciałości, które uczyniły ją niezgodną z planami Bożymi (por. Mt 19, 3-12; Mk 10, 1-12). Teologicznie uzasadnił sakramentalność przymierza małżeńskiego św. Paweł w liście do Efezjan nazywając małżeństwo „tajemnicą wielką” (por. Ef 5, 22-33). W Chrystusie małżeństwo ochrzczonych staje się sakramentem, czyli znakiem Nowego i Wiecznego Przymierza oraz narzędziem realizacji zamysłu Stwórcy. W sakramencie małżeństwa sam Chrystus Pan włącza wzajemną miłość małżonków w swoją zbawczą miłość do Kościoła-Oblubienicy, dzięki czemu małżonkowie otrzymują zdolność do miłowania się tak, jak Chrystus umiłował Kościół. Tak więc z Objawienia wynika, że małżeństwo chrześcijan jest rzeczą świętą; nie tylko jest znakiem szczególnej łaski Bożej, ale tę łaskę daje¹³.

Sakramentalność małżeństwa została zdefiniowana jako dogmat wiary katolickiej na Soborze Trydenckim¹⁴, przypomniał tę prawdę również Sobór Watykański II¹⁵ oraz Jan Paweł II¹⁶.

¹¹ Kan. 1055 § 2; por. kan. 1134.

¹² Zob. W. Góralski, *Małżeństwo*, s. 217.

¹³ Por. T. Pawluk, *Prawo małżeńskie*, s. 23-24; B. Testa, *Sakramenty*, 334-337; W. Góralski, *Małżeństwo*, s. 217; J. Agar, *A handbook*, s. 154.

¹⁴ Sess. XXIV, can. 1, tekst polski: *Breviarium fidei*. Kodeks doktrynalnych wypowiedzi Kościoła, oprac. J. Szymusiak, S. Głowa, Poznań – Warszawa – Lublin 1964, s. 612, n. 615; zob. Pawluk, *Prawo małżeńskie*, s. 24; Góralski, *Małżeństwo*, s. 217.

¹⁵ KDK, nr 48.

¹⁶ „Przyjmując i rozważając wiernie Słowo Boże, Kościół uroczyście nauczał i naucza, że małżeństwo między ochrzczonymi jest jednym z siedmiu sakramentów Nowego Przymierza” (FC, nr 13).

Z faktu, że Chrystus wyniósł małżeństwo ochrzczonych do godności sakramentu (por. kan. 1055 § 1), wynika jasno, że między tymi osobami nie może być zawarta umowa małżeńska, która by jednocześnie nie była sakramentem¹⁷. Bowiem Chrystus podnosząc małżeństwo do godności sakramentalnej nie zmienił istoty umowy małżeńskiej, lecz naturalną umowę małżeńską włączył do porządku nadprzyrodzonego. Dlatego u chrześcijan nie da się oddzielić umowy małżeńskiej od sakramentu małżeństwa¹⁸.

Według tradycyjnej teologii, sakramenty Nowego Testamentu dają „łaskę pierwszą” lub „drugą”. Przez „łaskę pierwszą” rozumie się łaskę uświęcającą otrzymywaną przez grzesznika, który jej dotąd nie posiadał na skutek grzechu śmiertelnego; termin „łaska druga” teologia przyjęła na określenie powiększania łaski uświęcającej. Sakramenty, które dają łaskę pierwszą, nazywa się sakramentami „umarłych” (chrzest, pokuta). Inne sakramenty zalicza się do sakramentów żywych, ponieważ udzielane są „żywym” tzn. żyjącym w stanie łaski uświęcającej, a przyjmuje się je dla jej pomnożenia¹⁹. Właśnie do sakramentów żywych należy małżeństwo²⁰.

Jest rzeczą całkiem zrozumiałą, że prawodawca kodeksowy domaga się odpowiedniego przygotowania do sakramentów, także do małżeństwa. Ponieważ sakramenty Nowego Testamentu, ustanowione przez Chrystusa i powierzone Kościołowi, jako czynności Chrystusa i Kościoła, są znakami oraz środkami, poprzez które wyraża się i wzmacnia wiara, oddawany jest Bogu kult oraz dokonuje się uświęcenie człowieka i z tej racji najbardziej przyczyniają się do wprowadzenia, umocnienia i zmanifestowania kościelnej wspólnoty, stąd w ich sprawowaniu święci szafarze oraz pozostali wierni winni okazać najwyższy szacunek i należną pilność²¹. Kodeks Prawa Kanonicznego z 1983 roku nawiązuje w tym miejscu do wskazań Vaticanum

¹⁷ Por. kan 1055 § 2.

¹⁸ Por. T. Pawluk, *Prawo małżeńskie*, s. 26-27; J. Bañares, Komentarz do kan. 1055-1062, s. 1036-1037; T. Vanzetto, *La preparazione al matrimonio, compito di tutta la comunità cristiana ed esigenza attuale*, „Quaderni di Diritto Ecclesiale” 15 (2002) s. 344; J. Agar, *A handbook*, s. 154-155.

¹⁹ Por. S. Napiórkowski, *Z Chrystusem w znakach*, Niepokalanów 1995, s. 83; B. Testa, *Sakramenty*, s. 92-94.

²⁰ Por. W. Góralski, *Kościelne prawo małżeńskie*, Płock 1987, s. 21; J. Dudziak, *Kanoniczne przygotowanie narzeczonych do małżeństwa*, „Tarnowskie Studia Teologiczne” 11 (1992) s. 151; B. Testa, *Sakramenty*, s. 65-66.

²¹ Por. kan. 840; K. Lüdicke, *Heiligungsamt: Sakramente im allgemeinen*, [w:] *Kommentar zum Codex Iuris Canonici*, t. 4, pod. red. K. Lüdicke, Essen 1988-2001, kan. 840/1.

II, gdzie zamieszczono zapis: „Celem sakramentów jest uświęcenie człowieka (...). Stąd ważną jest rzeczą, aby wierni łatwo mogli rozumieć znaki sakramentalne i gorliwie przyjmowali te sakramenty, które są ustawione dla podtrzymywania życia chrześcijańskiego”²². Także kan. 843 § 1 traktuje o „odpowiednim przygotowaniu” do przyjmowania sakramentów. Owo „odpowiednie przygotowanie”, „najwyższy szacunek i „należna pilność” w przyjmowaniu sakramentów to z całą pewnością także posiadanie stanu łaski uświęcającej, gdy idzie o tzw. sakramenty żywych²³. Dlatego jeśli nupturient ma świadomość grzechu ciężkiego, winien przed przyjęciem małżeństwa – sakramentu „żywych” – odbyć sakramentalną spowiedź²⁴.

Warto dodać, że przyjmujący sakrament „żywych” w stanie grzechu ciężkiego popełnia grzech świętokradztwa. Autorzy *Katechizmu Kościoła Katolickiego* przypominają: „Świętokradztwo polega na profanowaniu lub niegodnym traktowaniu sakramentów i innych czynności liturgicznych, jak również osób, rzeczy i miejsc poświęconych Bogu. Świętokradztwo jest grzechem ciężkim, zwłaszcza jeżeli jest popełnione przeciw Eucharystii, ponieważ w tym sakramencie jest obecne w sposób substancjalny Ciało samego Chrystusa”²⁵.

Sakrament małżeństwa pozostaje w ścisłym związku także z sakramentem Eucharystii. Jan Paweł II uczy, że „zadanie uświęcenia rodziny chrześcijańskiej (...) znajduje swój najpełniejszy wyraz w Eucharystii, z którą chrześcijańskie małżeństwo jest wewnętrznie związane”²⁶. Odkrycie na nowo i pogłębienie związku Najświętszego Sakramentu z małżeństwem jest ze wszech miar konieczne, jeśli chce się zrozumieć i przeżywać intensywniej łaski oraz pojąć zadania małżeństwa i rodziny chrześcijańskiej²⁷.

„Eucharystia jest samym źródłem małżeństwa chrześcijańskiego. Ofiara eucharystyczna bowiem uobecnia przymierze miłości Chrystusa z Kościołem, przypieczętowane Jego krwią na krzyżu. W tej właśnie ofierze Nowego i Wiecznego Przymierza małżonkowie chrześcijańscy znajdują korzenie, z których wyrasta, stale się odnawia i nie-

²² KL, nr 59.

²³ Por. kan. 915-916.

²⁴ Por. kan. 916.

²⁵ Nr 2120; por. nr 2118; S. Witek, *Duszpasterstwo w konfesjonale*, Poznań 1988, s. 239-240; W. Granat, *Sakramenty święte. Sakramenty w ogólności. Eucharystia*, cz. I, Lublin 1961, s. 121-123.

²⁶ FC, nr 57.

²⁷ Tamże.

ustannie ożywia ich przymierze małżeńskie. Jako uobecnienie ofiary miłości Chrystusa względem Kościoła, Eucharystia jest źródłem miłości. W darze eucharystycznym miłości rodzina chrześcijańska znajduje podstawę i ducha ożywiającego jej «komunię» i jej «posłannictwo»: Chleb eucharystyczny czyni z różnych członków wspólnoty rodzinnej jedno ciało, objawienie szerszej jedności Kościoła i uczestnictwo w niej; uczestnictwo w Ciele «wydanym» i Krwi «przelanej» Chrystusa staje się niewyczerpanym źródłem misyjnego i apostołskiego dynamizmu rodziny chrześcijańskiej²⁸. Powyższe refleksje pokazują, że istnieje ścisły związek sakramentu małżeństwa z pokutą i Eucharystią.

Odpowiednia dyspozycja przyjmujących małżeństwo, polegająca m in. na posiadaniu łaski uświęcającej oraz przystąpieniu do sakramentu Najświętszej Eucharystii, zapewnia temu sakramentowi właściwą mu owocność. Vaticanum II przypomina, iż „celem sakramentów jest uświęcenie człowieka. (...) Udzielają one łaski, ale ich sprawowanie również jak najlepiej usposabia wiernych do owocnego przyjęcia tej łaski, do oddania Bogu należnej czci i pełnienia miłości. Stąd ważną jest rzeczą, aby wierni łatwo mogli rozumieć znaki sakramentalne i gorliwie przyjmowali te sakramenty, które są ustawione dla podtrzymywania życia chrześcijańskiego”²⁹. Odnośnie owocności małżeństwa wypowiada się Jan Paweł II w *Familiaris consortio*: „Obrzęd zaślubin jako sakramentalny akt uświęcenia — włączony w liturgię, będącą szczytem całej działalności Kościoła i źródłem, z którego wypływa cała jego moc winien być sam w sobie ważny, godny i owocny”³⁰. Tak więc przyjęcie sakramentów pokuty i Eucharystii zapewnia owocną celebrację małżeństwa³¹.

Gdy idzie o owocność małżeństwa, to polega ona na udzieleniu nupturientom łaski sakramentu małżeństwa. Łaska ta to przede wszystkim dar udoskonalający miłość małżeńską, a następnie pomoc, która wzmacnia jedność i nierozzerwalność węzła małżeńskiego, w końcu zaś uświęcenie małżonków³². W tej kwestii *Katechizm Kościoła Katolickiego* uczy: „«Małżonkowie chrześcijańscy (...) we właści-

²⁸ Tamże, nr 57; por. KL, nr 78.

²⁹ KL, nr 59; por. nr 11.

³⁰ Nr 67, 68; por. KKK, nr 1622.

³¹ Por. T. Rincón-Pérez, Komentarz do kan. 1063-1072, [w:] *Comentario exegético al Código de Derecho Canónico*, pod red. A. Marzoa, J. Miras, R. Rodríguez-Ocaña, t. 3, cz. II, wyd. 3, Pamplona 2002, s. 1115-1116.

³² Por. B. Testa, *Sakramenty*, s. 362.

wym sobie stanie i porządku życia mają własny dar wśród Ludu Bożego». Właściwa łaska sakramentu małżeństwa jest przeznaczona dla udoskonalenia miłości małżonków i dla umocnienia ich nierozzerwalnej jedności. Przez tę łaskę «podtrzymują się wzajemnie (...) z pomocą wiernej miłości, a przyjmowanemu z miłości do Boga potomstwu wpajają chrześcijańskie nauki i ewangeliczne cnoty»³³. Dalej *Katechizm* przypomina, iż „źródłem tej łaski jest Chrystus. «Jak bowiem niegdyś Bóg wyszedł naprzeciw swojemu ludowi z przymierzem miłości i wierności, tak teraz Zbawca ludzi i Oblubieniec Kościoła wychodzi naprzeciw chrześcijańskim małżonkom przez sakrament małżeństwa», pozostaje z nimi, daje im moc pójścia za Nim i wzięcia na siebie swojego krzyża, podnoszenia się po upadkach, przebaczenia sobie wzajemnie, wzajemnego noszenia swoich ciężarów. Pomaga im, by byli «sobie wzajemnie poddani w bojaźni Chrystusowej» (Ef 5, 21) i miłowali się miłością nadprzyrodzoną, delikatną i płodną»³⁴.

Powyższe refleksje powalają lepiej zrozumieć troskę prawodawcy kościelnego, który usilnie zaleca nupturientom przystąpienie do sakramentu pokuty i Najświętszej Eucharystii, aby obrzęd zaślubin był owocny³⁵.

2. Usilne zalecenie przystąpienia nupturientów do sakramentu pokuty i Najświętszej Eucharystii w KPK z 1983 r.

Małżeństwo może być godnie i owocnie zawarte, gdy nupturienti są w stanie łaski uświęcającej. Potwierdza to *Katechizm*: „Obrzęd zaślubin jako sakramentalny akt uświęcenia (...) winien być sam w sobie ważny, godny i owocny. Przyszli małżonkowie powinni więc przygotować się do celebracji swych zaślubin przez przyjęcie sakramentu pokuty»³⁶. W myśl kan. 840, „sakramenty Nowego Testamentu, ustanowione przez Chrystusa i powierzone Kościołowi, jako czynności Chrystusa i Kościoła, są znakami oraz środkami, poprzez które (...) oddawany jest Bogu kult i dokonuje się uświęcenie człowieka»³⁷. W przypadku małżeństwa, jako sakramentu „żywych”, trudno

³³ KKK, nr 1641; por. kan. 1055 § 1, 1063, nr 3, 1134.

³⁴ KKK, nr 1642; por. B. Testa, *Sakramenty*, s. 362-363.

³⁵ Por. kan. 1065 § 2.

³⁶ KKK, nr 1622.

³⁷ Por. kan. 834 § 1; P. Hemperek, *Uświęcające zadanie Kościoła*, [w:] *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego 1983 r.*, Lublin 1986, s. 63-64; K. Lüdicke, *Heiligungssamt: Sakra-*

jest mówić o oddawaniu Bogu kultu i uświęceniu nupturientów, jeśli w chwili zaślubin ich serca obciążone byłyby grzechem ciężkim i w ten sposób utraciły łaskę chrztu³⁸. Bowiem grzech ciężki pozbawia chrześcijanina komunii z Bogiem, a przez to zamyka mu dostęp do życia wiecznego, którego pozbawienie nazywa się „karą wieczną” za grzech³⁹.

Stąd zrozumiałe jest kategoriyczne sformułowanie kan. 840: w sprawowaniu sakramentów święci szafarze oraz pozostali wierni winni okazać najwyższy szacunek i nalezną pilność⁴⁰. Także kan. 843 § 1 domaga się odpowiedniego przygotowania proszących o sakramenty, co niewątpliwie obejmuje konieczność posiadania łaski uświęcającej przez przyjmujących sakramenty wymagające tej łaski⁴¹. Na nieodzowność przygotowania do przyjęcia sakramentów wskazuje także prawodawca, gdy poleca: „Duszpasterze oraz inni wierni, w ramach własnej funkcji kościelnej, mają obowiązek troszczyć się, aby ci, którzy proszą o sakramenty, byli do ich przyjęcia przygotowani przez odpowiednią ewangelizację i katechezę, z uwzględnieniem norm wydanych przez kompetentną władzę”⁴². Z całą pewnością wspomniana ewangelizacja i katecheza winna zawierać pouczenia odnośnie stanu łaski u przyjmujących sakramenty „żywych”.

Pośrednio o konieczności godnego i owocnego przyjęcia małżeństwa traktuje kan. 1063. W myśl tego przepisu, pomoc nupturientom winna być udzielana m. in. „przez osobiste przygotowanie do zawarcia małżeństwa, przysposabiające nupturientów do świętości ich nowego stanu i jego obowiązków”⁴³. Niewątpliwie elementem osobistego przygotowania do zawarcia małżeństwa, przysposabiające go nupturientów do świętości ich nowego stanu będzie głoszenie doktryny o sakramencie pokuty i Eucharystii w związku ze ślubem, jak również stworzenie możliwości przyjęcia wspomnianych sakramentów.

mente im allgemeinen, kan. 840/1.

³⁸ Por. KKK, nr 1446.

³⁹ Por. KKK, nr 1472.

⁴⁰ Por. kan. 841.

⁴¹ Por. kan. 916, 987; K. Lüdicke, *Heiligungsamt: Sakramente im allgemeinen*, kan. 843/2.

⁴² Kan. 843 § 2.

⁴³ Kan. 1063 nr 2; *Dyrektorium o pasterskiej posłudze biskupów „Apostolorum Successores”* przypomina, aby „sakrament małżeństwa był sprawowany po uprzednim właściwym przygotowaniu narzeczonych, także osobistym [Congregatio pro Episcopis, *Direttorio per il ministero pastorale dei vescovi* (22 febbraio 2004), nr 151, Città del Vaticano 2004, tekst polski: Kongregacja do spraw Biskupów, *Dyrektorium o pasterskiej posłudze biskupów „Apostolorum Successores”* (22 lutego 2004), Kielce 2005 (odtąd: AS)].

Także „owocne sprawowanie liturgii małżeństwa” domaga się przyjęcia spowiedzi i Komunii św.⁴⁴.

Szczególnym wyrazem troski ustawodawcy kościelnego o godne i owocne o przyjęcie małżeństwa jest przepis kan. 1065 § 2 który brzmi: „Aby przyjąć owocnie sakrament małżeństwa, usilnie (*enixe*) zaleca się, ażeby nupturienci przystąpili do sakramentu pokuty i Najświętszej Eucharystii”⁴⁵. Wymieniony kanon jawi się jako norma bardziej szczegółowa, w stosunku do przepisów kan. 834 § 1, 840, 843 § 1. Tyczy się on bowiem jednego z konkretnych sakramentów – małżeństwa.

Kodeks Prawa Kanonicznego z 1983 roku najpierw „usilnie zaleca, ażeby nupturienci przystąpili do sakramentu pokuty”, a to z tego względu, „aby przyjąć owocnie sakrament małżeństwa”⁴⁶. Tak więc prawodawca zabiega, aby kontrahenci przyjęli małżeństwo w stanie łaski uświęcającej, co zapewni owocność sakramentu i uchroni ich od świętokradztwa⁴⁷.

Źródłem tego przepisu jest kan. 1033 KPK z 1917 r. Prawodawca zobowiązywał proboszcza, aby usilnie zachęcił nowożeńców do przyjęcia przed ślubem spowiedzi i Komunii św.⁴⁸.

Tomás Rincón-Pérez pisze, iż odnośnie zalecenia przyjęcia pokuty i Eucharystii, warto wskazać na niewielką różnicę między kan. 1033 KPK z 1917 r. i obowiązującym kan. 1065 § 2. Dawny przepis nakazywał wprost proboszczom obowiązek zachęcić «zarliwie» (*vehementer* = gwałtownie, silnie, mocno, nadzwyczajnie, bardzo) mło-

⁴⁴ Por. kan. 1063, nr 2; Jan Paweł II przypomina, że „obrzęd zaślubin jako sakramentalny akt uświęcenia – włączony w liturgię, będącą szczytem całej działalności Kościoła i źródłem, z którego wypływa cała jego moc uświęcająca – winien być sam w sobie ważny, godny i owocny” (FC, nr 67; por. AS, nr 151; D. Kelly, Komentarz do kan. 1008-1165, [w:] *The canon law letter and spirit a practical guide to the code of canon law. Prepared by the canon law society of Great Britain and Ireland in association with The Canadian Canon Law Society*, pod red. F. Morrissey, London 1999, s. 580).

⁴⁵ Schemat KPK z 1980 r. zawierał w tej materii następujący zapis: „Ut fructuose sacramentum matrimonii recipient enixe commendatur ut sponsi ad sacramenta Paenitentiae et SS. Eucharistiae accedant” (*Schema Codicis Iuris Canonici*, Libreria Editrice Vaticana 1980, can. 1018 § 2), natomiast Schemat KPK z 1982 r. posiadał w tej kwestii następujące postanowienie: „Ut fructuose sacramentum matrimonii recipiatur enixe sponsi commendatur, ut ad sacramenta paenitentiae et sanctissimae Eucharistiae accedant” (czyli identycznie sformułowane, jak w obowiązującym KPK; *Codex Iuris Canonici, Schema novissimum iuxta placita Patrum Commissionis emendatum* atque Summo Pontifici praesentatum, Typis Polyglottis Vaticanis 1982, can. 1065 § 2).

⁴⁶ Kan. 1065 § 2.

⁴⁷ Por. T. Rincón-Pérez, Komentarz do kan. 1063-1072, s. 1120.

⁴⁸ Zob. tamże, s. 1106-1107.

dą parę, aby wyznała swoje grzechy i przyjęła pobożnie Eucharystię, podczas gdy przepis obowiązujący adresuje to zalecenie osobiście do kontrahentów. To nie znaczy oczywiście, że proboszcz który przygotowuje do małżeństwa nie ma pastoralnego obowiązku przypomnieć kontrahentom tego zalecenia, czyli pomóc im zrozumieć z jednej strony, że nie wystarcza tylko ważna celebrowanie małżeństwa, lecz jest konieczne ponadto usunięcie przeszkody grzechu, aby sakrament był owocny oraz po drugie, że Eucharystia jest „źródłem i szczytem życia chrześcijańskiego”, i że wskutek tego, na niej muszą budować od samego początku wspólnotę małżeńską⁴⁹.

Małżeństwo, jako sakrament tzw. „żywych”, wymaga przyjęcia go w stanie łaski uświęcającej, którą przywraca sakrament pokuty, a pomnaża Komunia święta. Ze sformułowania kan. 1065 § 2 wynika, że kategoryczna odmowa ze strony nupturienta przystąpienia do spowiedzi i komunii św. nie mogłaby stanowić powodu do niedopuszczenia go przez duszpasterza do obrzędu zaślubin⁵⁰. Prawo do zawarcia małżeństwa (*ius connubii*) jawi się tu bowiem jako kategoria nadrzędna, zakorzeniona we wzajemnej skłonności mężczyzny i kobiety bycia ze sobą, będąca naturalnym prawem osoby i prawem wierzonego w Kościele, należąca do katalogu praw człowieka. Uprawnienie to zostało potwierdzone w kodyfikacji z 1983 r., w której przypomina się, że małżeństwo mogą zawrzeć wszyscy, którym prawo tego nie zabrania⁵¹. Podczas gdy w poprzednim kodeksie przepis o prawie do zawarcia małżeństwa zamieszczony był w rozdziale *O przeszkodach w ogólności*, to w KPK z 1983 roku znalazł swoje miejsce wśród kanonów generalnych, a więc wprowadzających do całego tytułu *O małżeństwie*. Ranga *ius connubii* oraz charakter generalny normy deklarującej to prawo, dawniej zamkniętej niejako w obrębie przeszkód małżeńskich, zostały w ten sposób szczególnie wyakcentowane. Wskazując bardzo wyraźnie fundamentalne prawo osoby ludzkiej, kan. 1058, usytuowany we właściwym miejscu, w pełniejszy sposób stał się zasadą interpretacyjną całego kanonicznego systemu małżeńskiego⁵².

⁴⁹ Tamże; por. W. Góralski, *Małżeństwo*, s. 226-227; L. García, *La función del parroco en la preparación del matrimonio*, „Ius canonicum” 29 (1989) s. 543.

⁵⁰ Por. W. Góralski, *Kościelne prawo małżeńskie*, Warszawa 2006, s. 79-80; D. Kelly, Komentarz do kan. 1008-1165, s. 581.

⁵¹ Kan. 1058. Trzeba zauważyć, że norma kan. 1058 jest dosłownym powtórzeniem kan. 1035 KPK z 1917 roku.

⁵² W. Góralski, *Kościelne prawo małżeńskie*, Warszawa 2006, s. 56-57; por. T. Rincón-Pé-

Nie ulega jednakże wątpliwości, że duszpasterz winien uczynić wszystko co możliwe, aby środkami duszpasterskimi skłonić zainteresowaną stronę do przyjęcia spowiedzi i komunii św.⁵³. Niemniej trzeba jednak zauważyć, iż zdecydowana odmowa ze strony nupturientów przystąpienia do spowiedzi i komunii św. mogłaby łatwo wskazywać na zaniedbania w praktykowaniu wiary, a być może nawet na utratę wiary. W takim przypadku gorliwy duszpasterz oceni właściwie taką sytuację oraz otoczy takich kontrahentów troskliwą opieką duszpasterską⁵⁴.

W sytuacji, w której „nowożeńcy wyraźnie i formalnie dają do zrozumienia, że odrzucają to, co Kościół chce dopełnić sprawując obrzęd małżeństwa ochrzczonych, duszpasterz nie może dopuścić ich do obrzędu”⁵⁵. Gdy tylko jedna strona tak czyni, to proboszcz winien roztropnie osądzić, czy w takim przypadku można dopuścić do małżeństwa czy nie, z wyjątkiem sytuacji, w której odrzucenie wiary katolickiej jest notoryczne, a wtedy wspomniany duszpasterz jest obowiązany odnieść się do miejscowego ordynariusza i ewentualnie uzyskać odpowiednie zezwolenie na asystowanie przy ślubie „osoby, która notorycznie porzuciła wiarę katolicką”⁵⁶.

Warto dodać, że posiadanie łaski uświęcającej u nowożeńców jest niezbędne także z tego względu, że dawny i aktualny Kodeks Prawa Kanonicznego usilnie zalecają, ażeby nupturienti w związku ze ślubem przystąpili do sakramentu Najświętszej Eucharystii, która szczególnie domaga się czystości serca⁵⁷.

rez, Komentarz do kan. 1063-1072, s. 1120.

⁵³ Por. kan. 528. Wysilek duszpasterski będzie jednak musiał uwzględnić „przestrzeganie subtelnej równowagi między *ius connubii*, które jest ścisłym prawem wszystkich wiernych (kan. 1058) i niezbędnym przygotowaniem, aby przyjąć owocnie (...) sakrament małżeństwa” (kan. 1065 § 2). T. Rincón-Pérez, Komentarz do kan. 1063-1072, s. 1116; por. L. García, *La función*, s. 543.

⁵⁴ Zob. kan. 213, FC nr 68.

⁵⁵ FC, nr 68; Szerzej na temat relacji wiary nupturientów do sakramentu małżeństwa zob. H. Stawniak, *Ku jedności doktrynalnej sakramentalności małżeństwa*, „Prawo Kanoniczne” 33 (1990) nr 3-4, s. 140-143.

⁵⁶ Kan. 1071 § 1 nr 4; por. D. Kelly, Komentarz do kan. 1008-1165, s. 581.

⁵⁷ Por. kan. 916; „Świętokradztwo jest grzechem ciężkim, zwłaszcza jeżeli jest popełnione przeciw Eucharystii, ponieważ w tym sakramencie jest obecne w sposób substancjalny Ciało samego Chrystusa” (KKK, nr 2120; por. nr 2118). Kan. 916 postanawia: „Kto ma świadomość grzechu ciężkiego, nie powinien bez sakramentalnej spowiedzi (...) przyjmować Komunii świętej, chyba że istnieje poważna racja i nie ma sposobności wyśpiewania się. W takim jednak wypadku ma pamiętać o tym, że jest obowiązany wzbudzić akt żalu doskonałego, który zawiera w sobie zamiar wyśpiewania się jak najszybciej”.

Oczywiście jedynie świadomość grzechu ciężkiego ściśle zobowiązuje kontrahentów do przyjęcia spowiedzi św.⁵⁸. „Chrystus ustanowił sakrament pokuty dla wszystkich grzeszników w Kościele, a przede wszystkim dla tych, którzy po chrzcie popełnili grzech ciężki i w ten sposób utracili łaskę chrztu oraz zadali ranę komunii kościelnej. Sakrament pokuty daje im nową możliwość nawrócenia się i odzyskania łaski usprawiedliwienia”⁵⁹.

W sprawie spowiedzi z grzechów ciężkich KPK ustala następującą dyscyplinę: „wierny, aby otrzymać zbawczy środek sakramentu pokuty, powinien być tak usposobiony, by odrzucając grzechy, które popełnił, i mając postanowienie poprawy nawracał się do Boga”⁶⁰ oraz „wierny jest obowiązany wyznać co do liczby i rodzaju wszelkie grzechy ciężkie popełnione po chrzcie, a jeszcze przez władzę kluczy Kościoła bezpośrednio nie odpuszczone i nie wyznane w indywidualnej spowiedzi, które sobie przypomina po dokładnym rachunku sumienia”⁶¹, jak również „każdy wierny, po osiągnięciu wieku rozznania, obowiązany jest przynajmniej raz w roku wyznać wiernie wszystkie swoje grzechy ciężkie”⁶². Na innym miejscu kodeks przypomina, że „kto ma świadomość grzechu ciężkiego, nie powinien bez sakramentalnej spowiedzi odprawiać Mszy świętej ani przyjmować Komunii świętej, chyba że istnieje poważna racja i nie ma sposobności wyspowiadania się”⁶³. Tak więc prawodawca generalnie zobowiązuje wiernych do uwalniania się z grzechów ciężkich poprzez sakrament pokuty, stąd nupturienti także z tego względu obowiązani są przystąpić do spowiedzi św.

Choć spowiedź obowiązuje w przypadku popełnienia grzechów ciężkich, to kodeks zaleca wiernym, by wyznawali także grzechy powszednie⁶⁴. *Katechizm Kościoła Katolickiego* przypomina w tym względzie: „Wyznawanie codziennych win (grzechów powszednich) nie jest ściśle konieczne, niemniej jest przez Kościół gorąco zalecane. Istotnie, regularne spowiadanie się z grzechów powszednich pomaga

⁵⁸ Kwestię świadomości grzechu ciężkiego wyczerpująco przedstawia M. Pastuszko, *Najświętsza Eucharystia według Kodeksu Prawa Kanonicznego Jana Pawła II*, Kielce 1997, s. 156-158.

⁵⁹ KKK, nr 1446.

⁶⁰ Kan. 987.

⁶¹ Kan. 988 § 1.

⁶² Kan. 989.

⁶³ Kan. 916.

⁶⁴ Por. kan. 988 § 2.

nam kształtować sumienie, walczyć ze złymi skłonnościami, poddawać się leczącej mocy Chrystusa i postępować w życiu Ducha. Częściej otrzymując przez sakrament pokuty dar miłosierdzia Ojca, jesteście przynaglani, by być – jak On – miłosierni”⁶⁵.

Tak, zatem, w myśl kan. 1065 § 2, jest bardzo wskazane, aby nupturienti przystąpili do sakramentu pokuty w celu owocnego przyjęcia sakramentu małżeństwa także wtedy, gdy nie mają sumienia obciążonego grzechem ciężkim.

3. Nupturienti a sakrament pokuty i Najświętszej Eucharystii w świetle polskich synodów pokodeksowych

Problematyka godnego i owocnego przyjęcia sakramentu małżeństwa poprzez przystąpienie nupturientów do sakramentu pokuty i Najświętszej Eucharystii występuje także w ustawodawstwie synodów polskich celebrowanych po promulgacji KPK z 1983 r. Jest to zupełnie zrozumiałe, gdyż sakrament małżeństwa, leżący u podstaw najmniejszej komórki życia społecznego Kościoła, jaką jest rodzina, cieszy się szczególną opieką prawną, co zakłada zarówno w prawie powszechnym, jak i partykularnym pokaźną ilość przepisów kanonicznych⁶⁶. Uważna lektura dekretów i deklaracji polskich synodów pokodeksowych pozwala na eksplikację materii prawnej dotyczącej się owocnej celebracji obrzędu zaślubin.

II Polski Synod Plenarny odnośnie omawianej w artykule problematyki postanawia: „Małżeństwo między dwojgiem katolików jest zazwyczaj zawierane podczas Mszy świętej. Zaślubiny są sakramentalnym aktem uświęcania małżonków, dlatego winny być poprzedzone odpowiednim przygotowaniem i przyjęciem sakramentu pokuty”⁶⁷.

Także I Synod Diecezji Łomżyńskiej nakazuje: „Duszpasterze niech ukazują w trakcie katechez dla narzeczonych znaczenie sakramentu pokuty i pojednania przed sakramentem małżeństwa (pierwsza spowiedź narzeczonych – po zgłoszeniu do duszpasterza zamiaru zawarcia małżeństwa, druga zaś – bezpośrednio przed ślubem). Fakt spowiedzi winien być potwierdzony podpisem spowiednika”⁶⁸, jak

⁶⁵ Nr 1458.

⁶⁶ Por. W. Góralski, *Małżeństwo*, s. 213.

⁶⁷ II Polski Synod Plenarny (1991-1999), Poznań 2001, st. 42, s. 197.

⁶⁸ I Synod Diecezji Łomżyńskiej, Łomża 2005, st. 302 d, s. 114.

również: „zaleca się, aby nowożeńcy przyjmowali Komunię św. pod dwiema postaciami (przez zanurzenie)”⁶⁹.

Z kolei Pierwszy Synod Diecezji Rzeszowskiej przypomina: „Według przyjętej w Diecezji praktyki narzeczeni powinni w okresie przedślubnym przystąpić dwukrotnie do Sakramentu Pokuty i Pojednania: pierwszy raz po zgłoszeniu się do kancelarii parafialnej na trzy miesiące przed ślubem, drugi raz przed samym ślubem. Zaś żyjący już w konkubinacie, są zobowiązani do jednej spowiedzi przed samym ślubem”⁷⁰.

Natomiast IV Synod Tarnowski postanawia: „Zgodnie z ustaloną praktyką, narzeczeni przystępują do sakramentu pokuty pierwszy raz po zgłoszeniu się na zapowiedzi, drugi raz przed ślubem”⁷¹ oraz „Wiernym powinno się stworzyć możliwości korzystania z sakramentu pokuty z okazji Mszy obrzędowych, zwłaszcza z okazji (...) ślubów (...)”⁷². Identycznie reguluje tę kwestię Synod Lubaczowski⁷³.

Omawianą problematykę porusza w swych uchwałach także IV Synod Archidiecezji Warszawskiej: „Narzeczeni, którzy są katolikami, powinni przystąpić przynajmniej dwukrotnie do sakramentu pokuty i Najświętszej Eucharystii: zaraz po egzaminie przedślubnym i przed zawarciem małżeństwa, a przynajmniej bezpośrednio przed ślubem”⁷⁴, jak również II Synod Włocławski, który poleca: „Duszpasterz, który przyjmuje od narzeczonych zgłoszenie zamiaru zawarcia małżeństwa, zachęca ich do odbycia spowiedzi zaraz po zgłoszeniu, a także bezpośrednio przed ślubem. Aby uchronić narzeczonych przed spowiedzią świętokradzką, spowiednicy mają obowiązek zadawania szczegółowych pytań w celu wyjaśnienia stanu sumienia w zakresie szóstego i dziewiątego przykazania Bożego”⁷⁵ oraz „Katoli-

⁶⁹ Tamże, st. 335, s. 124.

⁷⁰ Pierwszy Synod Diecezji Rzeszowskiej, Rzeszów 2004, st. 323 § 3, s. 160.

⁷¹ IV Synod Diecezji Tarnowskiej. *Ad imaginem ecclesiae universalis*, Tarnów 1990, st. 201 § 2, s. 129; por. K. Dullak, *Przygotowanie do sakramentu małżeństwa w ujęciu pokodeksowego ustawodawstwa synodalnego w Polsce do 2001 roku*, „Prawo Kanoniczne” 47 (2004) nr 1-2, s. 73.

⁷² IV Synod Diecezji Tarnowskiej, st. 176, s. 126.

⁷³ Zob. Statuty Archidiecezji Lwowskiej w Lubaczowie, Lubaczów 1990, st. 188 § 1, s. 74, st. 163, s. 69.

⁷⁴ IV Synod Archidiecezji Warszawskiej, Warszawa 2003, st. 321, s. 76.

⁷⁵ Drugi Synod Diecezji Włocławskiej. Statuty. Włocławek 1994, st. 374, s. 106; por. K. Dullak, *Przygotowanie*, s. 73.

kom zawierającym związek małżeński poza Mszą świętą można w ramach obrzędu udzielić Komunii świętej⁷⁶.

Według Synodu Białostockiego, „narzeczeni mają obowiązek dwukrotnie przystąpić do sakramentu pokuty, pierwszy raz po daniu na zapowiedzi, drugi raz przed samym ślubem⁷⁷, a także „nupturienti (...) po odpowiednim przygotowaniu mogą przystąpić do Komunii św. pod dwoma postaciami⁷⁷⁸”.

XLII Synod Diecezji Płockiej odsyła w referowanej kwestii do prawodawstwa Konferencji Episkopatu Polski: „W dziedzinie duszpasterskiego przygotowania do małżeństwa, kanonicznego dochodzenia przedślubnego (...) należy przestrzegać Instrukcji Episkopatu Polski o przygotowaniu do zawarcia małżeństwa w Kościele Katolickim⁷⁷⁹”. Wspomniana Instrukcja zaleca, iż „w okresie narzeczeństwa należy zachęcać młodych, by częściej przystępowali do sakramentów świętych, by wzmocnić szacunek do siebie i wzajemne oddziaływanie. Trzeba pamiętać, że jest to okres, w którym młodzi są uwrażliwieni na wzajemne wpływy. Należy to wykorzystać szczególnie, gdy jedna strona jest bardziej praktykująca.

Duszpasterz powinien się starać, by narzeczeni dobrze i owocnie odbyli spowiedź przedślubną (kan. 1065, § 2)⁷⁸⁰.

I Synod Radomski nakazuje: „Usilnie zaleca się, by duszpasterze i wszyscy wierni dążyli do utworzenia zwyczaju, że narzeczeni przystępują raz w miesiącu do Komunii św.⁷⁸¹, a także: „We wszystkich parafiach należy dołożyć usilnych starań, by Sakrament Małżeństwa był złączony z Mszą św.⁸²” oraz „Za zgodą ordynariusza miejsca można udzielić wówczas Komunii św. pod dwiema postaciami”. Podobnie postanawia Synod Archidiecezji Przemyskiej⁸³, Drugi Synod

⁷⁶ Drugi Synod Diecezji Włocławskiej, st. 380, s. 108.

⁷⁷ I Synod Archidiecezji Białostockiej, Białystok 2000, st. 553, s. 128.

⁷⁸ Tamże, st. 555, s. 129.

⁷⁹ XLII Synod Diecezji Płockiej (1987-1991), Płock 1992, st. 385, s. 139.

⁸⁰ Konferencja Episkopatu Polski, Instrukcja Episkopatu Polski o przygotowaniu do zawarcia małżeństwa w kościele katolickim (13 grudnia 1989), nr 48, Kraków 1990.

⁸¹ Ustawa Synodalna Diecezji Radomskiej promulgowana przez Biskupa Radomskiego Edwarda Materskiego 5 kwietnia 1997 roku w Radomiu na I Synodzie Diecezji Radomskiej, Radom 1999, st. 96 § 1, s. 41.

⁸² Tamże, st. 99, § 1, s. 42.

⁸³ Zob. Synod Archidiecezji Przemyskiej 1995-2000. Statuty i aneksy, Przemysł 2000, st. 379, s. 128.

Diecezji Sandomierskiej⁸⁴, Pierwszy Synod Diecezji Zamojsko-Lubaczowskiej⁸⁵ oraz Poznański Synod Archidiecezjalny⁸⁶

Pierwszy Synod Diecezji Warszawsko-Praskiej zachęca: „Liturgię sakramentu małżeństwa sprawuje się zwykle podczas Mszy świętej. Małżonkowie mogą przyjąć Komunię świętą pod dwoma postaciami”⁸⁷ oraz: „Jeżeli małżeństwo zawiera się poza Mszą świętą należy (...) przed błogosławieństwem udzielić Komunii świętej”⁸⁸.

Drugi Synod Diecezji Częstochowskiej przypomina, że „Przygotowanie do zawarcia sakramentalnego małżeństwa związane jest z przystąpieniem do sakramentu pokuty”⁸⁹, jak również: „Przyjęcia sakramentu małżeństwa zakłada pełne wtajemniczenie chrześcijańskie, tzn. uprzednie przyjęcie (...) Eucharystii”⁹⁰.

III Synod Gdański pośrednio podejmuje kwestię spowiedzi do sakramentu małżeństwa, zamieszczając formularz „Karta spowiedzi przedślubnej narzeczonego – narzeczonej”⁹¹.

Natomiast I Synod Diecezji Drohiczyńskiej mówiąc o duszpasterstwie głuchoniemych apeluje: „Duszpasterze powinni dbać o życie sakramentalne swoich głuchoniemych parafian, by byli ochrzczeni, przystępowali do spowiedzi św. i Komunii św., by mieli przyjęty sakrament bierzmowania, a także by mogli zawrzeć sakramentalny związek małżeński”⁹², ponadto: „W liturgii małżeństwa, którą zwykle należy sprawować podczas Mszy św., powinny wyraźnie występować jej zasadnicze elementy, takie jak: (...) Komunia św. małżonków”⁹³.

W Instrukcji synodalnej *Duszpasterstwo małżeństw i rodzin* ustawodawca wrocławski postanawia, że przygotowanie bezpośred-

⁸⁴ Zob. *Aby byli jedno*. Drugi synod Diecezji Sandomierskiej. Dekrety i Instrukcje, Sandomierz 1999, st. 277, s. 238.

⁸⁵ Zob. Pierwszy Synod Diecezji Zamojsko-Lubaczowskiej 1996-2001, Zamość 2001, st. 52, s. 51.

⁸⁶ Zob. Poznański Synod Archidiecezjalny 1992-1993. Dokumenty, Poznań (b. r. w.), st. 30 d, s. 294.

⁸⁷ Pierwszy Synod Diecezji Warszawsko-Praskiej, Warszawa 2000, st. 350, s. 124.

⁸⁸ Tamże, st. 351, s. 124.

⁸⁹ Drugi Synod Diecezji Częstochowskiej. *Chrystus światłem, Maryja wzorem*, Częstochowa 1987 st. 2. 2. 72, s. 110.

⁹⁰ Tamże; por. K. Dullak, *Przygotowanie*, s. 73.

⁹¹ III Synod Gdański. *Misja ewangelizacyjna Kościoła Gdańskiego na początku nowego tysiąclecia*, t. 2, Załączniki, Gdańsk 2001, s. 331.

⁹² I Synod Diecezji Drohiczyńskiej. Statuty. Dokumenty wykonawcze. Drohiczyn 1997 st. 131s. 112.

⁹³ Tamże, st. 184, s. 143.

nie do małżeństwa obejmuje spowiedź i Komunię św. na początku i na końcu bezpośredniego przygotowania⁹⁴.

I Synod Pelpliński odnośnie spowiedzi przedślubnej zarządza: „Należy zachęcać narzeczonych, by przed ślubem dwukrotnie przystąpili do sakramentu pokuty; pierwszy raz wskazana jest spowiedź generalna po zgłoszeniu na zapowiedzi, a druga bezpośrednio przed ślubem”⁹⁵, a III Synod Archidiecezji Łódzkiej przypomina: „Duszpasterz powinien zachęcać narzeczonych do odbycia dobrej i owocnej spowiedzi przedślubnej”⁹⁶.

Na wielką wartość przyjęcia pokuty i Eucharystii przez nowożeńców zwraca także uwagę Pierwszy Synod Prowincji Krakowskiej, gdy poleca: „W ramach przygotowania do małżeństwa trzeba narzeczonym przypomnieć i ułatwić przyjęcie sakramentów, zwłaszcza pokuty i Eucharystii”⁹⁷, jak również Pierwszy Synod Diecezji Opolskiej: „Zgodnie z obowiązującą praktyką narzeczeni przystępują do sakramentu pokuty przed zawarciem małżeństwa”⁹⁸; „Zachęca się, aby Sakrament małżeństwa był sprawowany podczas Mszy św. Małżonkom można udzielić Komunii św. pod dwiema postaciami”⁹⁹.

Stosunkowo wiele uwagi kwestii owocności sakramentu małżeństwa poświęcił w swoich statutach I Synod diecezji Koszalińsko-Kołobrzeskiej. Prawodawca żąda: „Nupturieni, przed zawarciem sakramentalnego związku małżeńskiego, powinni dwukrotnie przystąpić do sakramentu pokuty. Pierwszy raz po zgłoszeniu na zapowiedzi i wysłuchaniu pierwszej nauki przedślubnej, drugi raz w dzień ślubu lub w przeddzień. Duszpasterze mają obowiązek pouczać narzeczonych o konieczności szczerego powrotu do Boga przez spowiedź przedślubną, by spowiedź ta nie była potraktowana tylko formalistycznie. Duszpasterze na pierwszej nauce przedślubnej, jak również na kursie przedmałżeńskim, podkreślą stosowność czy nawet konieczność odprawienia pierwszej spowiedzi przedślubnej jako gene-

⁹⁴ Por. Synod Archidiecezji Wrocławskiej 1985-1991. Instrukcja Duszpasterstwo małżeństw i rodzin, nr 3 a, Wrocław 1995, s. 482.

⁹⁵ Statuty I Synodu Diecezji Pelplińskiej, Pelplin 2001 st. 243, s. 58.

⁹⁶ III Synod Archidiecezji Łódzkiej, Łódź 1999, art. 258, s. 69; por. K. Dullak, *Przygotowanie*, s. 72-73.

⁹⁷ Pierwszy Synod Prowincji Krakowskiej. *Communio et communicatio*, Kraków 1994 st. 205, s. 116.

⁹⁸ Zob. Pierwszy Synod Diecezji Opolskiej (2002-2005). Statuty i aneksy, Opole 2005, st. 124, s. 55.

⁹⁹ Tamże, st. 130, s. 56.

ralnej czyli z całego życia”¹⁰⁰. Na innym miejscu cytowany Synod przypomina, iż „Przygotowanie bezpośrednie do małżeństwa, zgodnie z instrukcją episkopatu, obejmuje także udział narzeczonych w kwartalnych dniach skupienia. Kwartalne dni skupienia dla narzeczonych winny być organizowane w każdym dekanacie. Na program dnia winny się złożyć: (...) okazja do spowiedzi i Komunii świętej”¹⁰¹.

Podsumowując, należy stwierdzić, iż kwestia owocnego przyjęcia sakramentu małżeństwa poprzez przystąpienie do sakramentów pokuty i Eucharystii znalazła szeroki oddźwięk zarówno w prawie powszechnym, jak i polskim synodalnym.

Podsumowanie i wnioski

Na podstawie analizy przepisów prawa kodeksowego i polskiego synodalnego należy stwierdzić, iż:

1. Małżeństwo jest instytucją, której autorem jest Bóg, twórca natury ludzkiej. Swoją pełną godność uzyskało, gdy Chrystus Pan podniósł je do godności sakramentu. Stąd między ochrzczonymi nie może być zawarta ważna umowa małżeńska, która by jednocześnie nie była sakramentem.

2. Małżeństwo należy do tzw. sakramentów „żywych”, ponieważ udzielane jest „żywym” tzn. żyjącym w stanie łaski uświęcającej, a przyjmuje się je dla jej pomnożenia. Dlatego jeśli nupturient ma świadomość grzechu ciężkiego, winien przed przyjęciem małżeństwa odbyć sakramentalną spowiedź.

3. Sakrament małżeństwa pozostaje w ścisłym związku także z sakramentem Eucharystii. Odkrycie na nowo i pogłębienie tego związku jest konieczne, jeśli chce się zrozumieć i przeżywać intensywniej łaskę oraz pojąć zadania małżeństwa i rodziny chrześcijańskiej.

4. Odpowiednia dyspozycja przyjmujących małżeństwo, polegająca m. in. na posiadaniu łaski uświęcającej oraz przystąpieniu do sakramentu Najświętszej Eucharystii zapewnia, temu sakramentowi właściwą mu owocność.

5. Owocność małżeństwa polega na udzieleniu nupturientom łaski sakramentu małżeństwa, która jest darem udoskonalającym miłość małżeńską i pomocą, która wzmacnia jedność i nierozzerwalność węzła małżeńskiego oraz uświęca małżonków.

¹⁰⁰ I Synod diecezji Koszalińsko-Kołobrzeskiej 1986-1990, Koszalin 1990, st. 39, s. 9; zob. tamże, Aneks nr 20, nr 7, s. 185.

¹⁰¹ Tamże, st. 40, s. 9.

6. W trosce o godne i owocne przyjęcie małżeństwa KPK z 1983 r. usilnie zaleca, ażeby nupturienti przystąpili do sakramentu pokuty i Najświętszej Eucharystii¹⁰².

7. Zdecydowana odmowa ze strony nupturienta przystąpienia do spowiedzi i komunii św. nie może stanowić powodu do niedopuszczenia go przez duszpasterza do obrzędu zaślubin, gdyż prawo do zawarcia małżeństwa (*ius connubii*) jawi się jako kategoria nadrzędna, zakorzeniona we wzajemnej inklinacji mężczyzny i kobiety bycia ze sobą, będąca naturalnym prawem osoby i prawem wiernego w Kościele, należąca do katalogu praw człowieka.

8. Kategoryczna odmowa ze strony nupturientów przystąpienia do spowiedzi i komunii św. może być konsekwencją utraty wiary, także odnośnie sakramentu małżeństwa. W sytuacji, w której nowożeńcy wyraźnie i formalnie oświadczają, że odrzucają to, co Kościół chce dopełnić sprawując obrzęd małżeństwa ochrzczonych, nie można dopuścić ich do ślubu.

9. Konieczność łaski uświęcającej u nowożeńców jest niezbędna także ze względu na przystąpienie w związku ze ślubem do sakramentu Najświętszej Eucharystii, która szczególnie domaga się czystości serca.

10. Problematyka godnego i owocnego przyjęcia sakramentu małżeństwa poprzez przystąpienie nupturientów do sakramentu pokuty i Najświętszej Eucharystii występuje także w ustawodawstwie synodów polskich celebrowanych po promulgacji KPK z 1983 r. ze względu na to, iż sakrament małżeństwa, leżący u podstaw najmniejszej komórki życia społecznego Kościoła jaką jest rodzina, winien cieszyć się szczególną opieką prawną.

11. Na ważność godnego i owocnego przyjęcia sakramentu małżeństwa wskazuje fakt, że na 29 zakończonych polskich zgromadzeń synodalnych, tylko 4 nie podejmują tej kwestii.

12. W dobie sekularyzacji, kryzysu narzeczeństwa i małżeństwa, moralności wybiórczej, zaniku poczucia grzechu, panseksualizmu, wydaje się naglące zamieszczanie w każdym ustawodawstwie synodów mających się odbyć w przyszłości (lub aktualnie celebrowanych) norm o konieczności szczerzej spowiedzi przedślubnej i przyjęciu przez nupturientów Komunii św.

¹⁰² Kan. 1065 § 2.

Der Beitritt zum Sakrament der Buße und der Heiligsten Eucharistie als Bedingung der fruchtbringenden Annahme des Ehesakraments

Der Artikel stellt die Problematik des Beitritts der Bräutigame zum Sakrament der Buße und der Heiligsten Eucharistie vor als Bedingung der fruchtbringenden Annahme des Ehesakraments. Zuerst stellte man die enge Verbindung von Buße und Eucharistie mit der Annahme des Ehesakraments vor. Wiederum zeigte man die dringende Empfehlung des Beitritts der Brautleute zur Beichte und zum Heiligen Abendmahl im Kodex des Kanonischen Rechtes aus dem Jahre 1983, um sich endlich auf der besprochenen Problematik zu konzentrieren, wie sie sich in den Vorschriften polnischer Kirchenversammlungen offenbart, die nach dem Jahre 1983 stattgefunden haben.